

APORTACIÓ AL CONEIXEMENT D'ALGUNS ELEMENTS DEL CASTELL NOU DE TORREDEMBARRA (1576)

Lluís d'Icart i d'Agustí,⁽¹⁾ sens dubte el membre més important de la seva nissaga, considerarà que el castell de Torredembarra, seu de la senyoria dels Icart, no estava a l'altura de l'ascens social assolit per la família ja que no era altra cosa que un casalot acondiciat per a la defensa, per la qual cosa es determinà a fer-se'n bastir un de nou, digne de la qualitat del llinatge i en sintonia amb els corrents artístics imperants el darrer terç del Cinc-cents.

Les obres del castell nou⁽²⁾ degueren començar el 1565 i vers 1575 la fàbrica es trobava en un estat de construcció molt avançat; aleshores, hom comença a pensar en detalls de l'interior com ara la portalada de la sala, la llar (possiblement la de la sala) o els balustres de l'escala (ben segur la que, des de la planta baixa, duia al pis noble). Lluís d'Icart decidí que tots aquests elements havien de ser de jaspi⁽³⁾ de les

1. Lluís d'Icart i d'Agustí era fill de Cristòfol d'Icart i de Vilaregut, senyor de Torredembarra, i d'Isabel d'Agustí i d'Albanell. El 1546, es casà a Lleida amb Isabel Carcasona; aquest enllaç li suposà la possessió de la senyoria d'Almenara i de molins d'arròs, farina i draps als voltants de Lleida. Del 1551 fins al 1580 ocupà el càrrec de batlle general de Catalunya. Era cosí de Lluís Ponç d'Icart, i morí a Tarragona el 4 d'abril del 1580. Les seves restes mortals foren traslladades a Torredembarra.

2. Pel que fa a la construcció del castell nou de Torredembarra, vegeu F. Xavier Ricomà, "Notas sobre el castillo de Torredembarra (siglo XVI)", *Quaderns d'Història Tarraconense*, II (1980): 77-98. Marià Carbonell, *L'Escola del Camp de Tarragona en l'arquitectura del segle XVI a Catalunya* (Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV 1986), 219-227. DD.AA. *L'Escola del Camp i l'Arquitectura del Renaixement a Catalunya* (Barcelona: Fundació Caixa Barcelona 1990), 49-51.

3. El jaspi, també anomenat brocatell a causa de la semblança que té amb el brocat, és compost de conquilles fragmentades les quals es reconeixen amb prou feines. La part de les conquilles acostuma a ser d'un groc molt variat en el grau de les tintes, però sempre molt viu i bigarrat; també poden presentar un color blanc lívid i cendrós. El color, després d'haver passat per tots els graus del groc, des del més clar fins al més intens, pot adquirir lleugeres o fortíssimes tonalitats violàcies.

pedreres de Tortosa⁽⁴⁾ i, per encomanar-los, es traslladà a la capital del Baix Ebre on, l'11 de gener del 1576, n'acordà la seva realització amb el picapedrer Vicenç Bruel.

Ambdues parts convingueren l'arrencament de tretze peces de pedra de jaspi per a la portalada de la sala del castell (tenia 130 centímetres d'amplària i 240 d'alçària) i cinc més per a una xemeneia (molt probablement la de la dita sala) d'1,30 metres d'amplària per 1 d'alçària; a aquestes peces s'hi afegiren una altra de quadrada, "*pera tenir las balustres de la escala*", d'un gruix de 30 centímetres, una alçària de 120 i un volum suficient per permetre esculpir-hi una bola com a remat; dos blocs destinats a ser esculpits per tal d'obtenir els escuts dels Icart que havien de servir per ornamentar, junt amb altres pedres, els dits escuts.

Hom convingué que el treball seria supervisat per Joan d'Elorrio, picapedrer i mestre major de la Seu de Tortosa,⁽⁵⁾ i s'establí el preu de la feina d'arrancar i esculpir el jaspi en 70 lliures, que serien pagades en tres terminis: el primer en el moment de la signatura del contracte, el segon quan la feina d'extreure les pedres fos a mig fer i el darrer quan ja estiguessin arrencades.

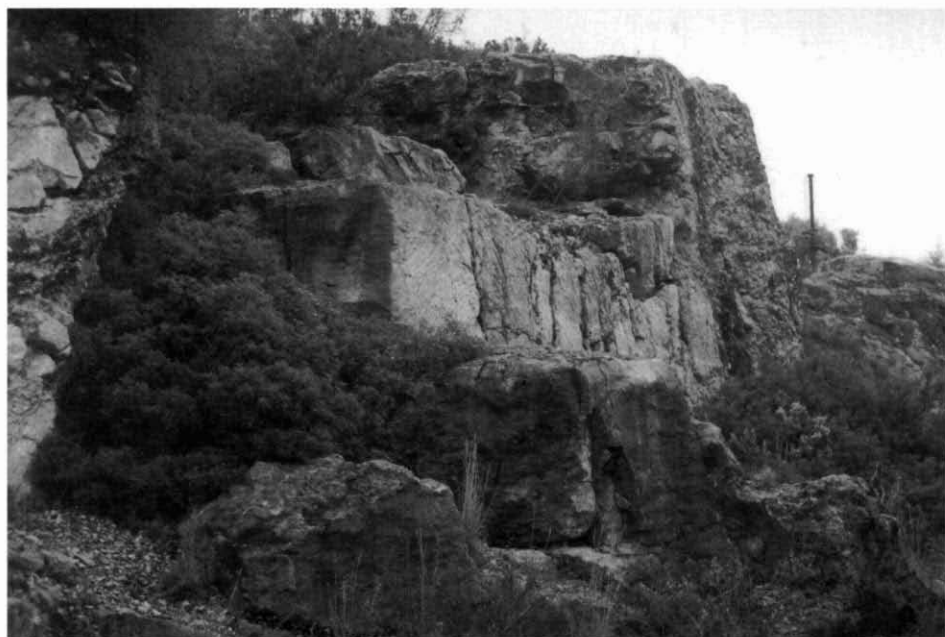
El jaspi tortosí degué arribar a Torredembarra el mes d'agost del mateix any del contracte, per tal com Vicenç Bruel cobrà el tercer i darrer termini del seu treball el 24 d'agost del 1576 (el segon l'havia rebut el 30 d'abril).⁽⁶⁾

Salvador-J. Rovira i Gómez

4. Les pedreres de jaspi de Tortosa es troben al barranc de la Llet i se les coneix amb els noms d'Els Valencians i La Cinta. La pedrera d'Els Valencians és la més important des del punt de vista del volum d'explotació i encara conserva els senyals de l'aprofitament que se'n féu a l'època medieval i, molt especialment, a final del segle XIX i primera meitat del XX; avui dia no s'explota i es pot dir que la darrera volta que s'extragué un volum important de material fou els anys posteriors a la segona guerra mundial, en què hom atengué una comanda destinada a reconstruir el terra de l'església de l'abadia de Montecasio que originàriament havia estat pavimentat amb la calcària tortosina. La de La Cinta se situa a nivells topogràfics més alts que Els Valencians i el seu nom té l'origen en el fet d'haver proporcionat el material per bastir la capella de la Mare de Déu de la Cinta, de la catedral de Tortosa; presenta diverses zones d'explotació, cap massa extensa, i té importància pel fet de guardar testimonis de l'explotació del temps dels romans.

5. Joan d'Elorrio era el sobrenom de Joan de Sobralde, fill del fuster Martí de Sobralde, veí de la vila d'Elorrio, del senyoriu de Biscaia. Atorgà testament a Tortosa el 15 de juny del 1580 i la seva mort s'esdevingué entre aquesta data i el 4 de juliol del 1580 en què el seu hereu, Martí García, mana fer l'inventari dels seus béns; les seves restes foren sebollides davant l'altar del Santíssim Nom de Jesús, de la catedral tortosina. A(rxiu) H(istòric) T(arragona). Protocols de Tortosa, núms. 1.631 i 1.633, s/f. Per ampliar aquestes dades podeu consultar Joan Hilari Muñoz, "El testament i l'inventari de béns de Joan de Sobralde, mestre major de les obres de la Seu de Tortosa (1580)", *Quaderns d'Història Tarraconense*, XIV (1996): 139-160.

6. AHT. Protocols de Tortosa, núm. 1.608, s/f.

Dues vistes actuals de les pedreres de jaspi de Tòrtosa

APÈNDIX DOCUMENTAL

1576, gener, 11. Tortosa

Conveni per arrancar i esculpir pedres de jaspi per al castell nou de Torredembarra, establert entre Lluís d'Icart, senyor de Torredembarra, i el picapedrer Vicenç Bruel, de Tortosa.

AHT. Fons de Tortosa. Man.-Not., 1.608, s/f.

En nom de nostre senyor Déu Jesucrist y de la gloriosíssima Verge Maria mare sua sia amen. Capitulació y concòrdia feta y firmada per y entre lo Il·tre. Don Luys de Ycart, ballie general del Principat de Cathalunya, en la ciutat de Barcelona domiciliat de present trobat en la ciutat de Tortosa de part una y lo honorable mestre Vicent Bruel, pedrapiquer, ciutadà de dita ciutat, de altra part sobre lo estall o coses infrascrites sobre les quals són estats fets e ordenats los capítols següents.

E primerament és estat convingut e concordat entre dites parts que lo dit mestre Vicent Bruel sia tengut y obligat, segons que ara de present se obliga al dit Sor don Luys de Ycart ha arrancar tretze pessas de pedra de jaspi pera fer una portalada de sala que ha de ésser de sis palms y mig de amplària y de dotze palms de alçària, poc més o menys, la qual ha de ésser en set peces conforme a la traça que està en lo libre de Sebastià Serlio a vint y cinch cartes y ha de tenir de ample per la part de fora palm y mig y de dintre de assiento un palm.

Item y altres cinch peces pera una examenera conforme a una traça que està en lo mateix libre en cartes devuyt la qual examenera ha de ésser de amplària de sis palms y mig y de alçària cinch palms, poch més o menys, e una peça quadrada pera tenir los balustres de la escala que ha de ésser de gruix de palm y mig poch més o menys e en tot y per tot com serà ordenat per mestre Joan Delorrio, mestre major de la fàbrica de la Seu de Tortosa, y també se ha de entendre en esta que dit Bruel ha de donar altres sis o set peces xiques pera posar en mig de altres pedres pera ornament dels dos escuts que se han de fer lo hu sobre la portalada y lo altre sobre la examenera e totes les dues pedres tan solament les hagia de donar arrancades en la pedrera desbastades.

Item és estat convingut, pactat y concordat entre dues parts que lo dit Sor Don Luys de Ycart per los treballs de arrancar les susdites pedres e per raó de totes les dites coses, sia tingut y obligat, segons que ara de present se obliga, donar y pagar al dit mestre Vicent Bruel setanta lliures moneda barcelonesa en tres iguals pagues ço és, la una ara de present, la altra a mijà fahena del arrancar de dites pedres y la darrera quan les haia acabades de arrancar.

Item les dites parts prometen y juren ante Jesús Déu y als seus sants quatre evangelis de llurs mans dretes corporalment horats de fer e complir totes les coses en la present concòrdia y avinència contengudes en quant a quiscuna de aquelles fan e contra aquelles no fer ni venir sots pena de cinquanta sous de dita moneda barcelonesa volent que dels presents capítols y de quiscun de aquelles ne sien fetes e dictades una e tantes cartes quantes demanades e menester serà per lo notari desuscrit rebedor de aquelles.